

บทที่ 9

เพลงปฏิวัติลาวในปัจจุบัน

ตั้งคอมลาวหลังพ.ศ.2518

หลังจากที่ “ขบวนการปลดปล่อยลาว” สามารถยึดอำนาจในทุกแขวงของลาวได้สำเร็จ และสถาปนาประเทศลาวเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2518 เป็นต้นมานั้น ประเทศลาวกลายเป็นประเทศปิด และยังคงมีปัญหาในหลายๆด้าน ซึ่งรัฐบาลลาวจำเป็นต้องแก้ไขเป็นการด่วน

1. การอพยพออกจากประเทศของประชาชนลาว

ในช่วงปีแรกเริ่มของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว) มีการอพยพของพ่อค้าเชื้อสายจีนและคนลาวที่มีการศึกษาออกไปจากประเทศ สักส่วนของประชากรในตัวเมืองเปลี่ยนแปลงไป เมื่อคนเชื้อชาติไทที่อยู่บนที่ราบสูงและชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มติดตามบรรดานักปฏิวัติเข้ามาตั้งหลักแหล่งในตัวเมืองต่าง ๆ บางกรณีชาวชนบทเข้ามาอยู่ในเมืองเต็มไปหมด

เศรษฐกิจล่มสลายกิจการส่วนใหญ่ในตัวเมืองถูกปิด ไม่มีรถยนต์ให้เห็น ราคาน้ำมันสูงขึ้น รถจักรยานกลับเข้ามาเป็นยานพาหนะให้เห็นตามท้องถนนเป็นจำนวนมาก สตรีลาวเลิกการตกแต่งใบหน้าด้วยเครื่องสำอาง เลิกตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับอัญมณี การแต่งการแบบเรียบง่ายกลายเป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่ต้องบอกกล่าว เสมือนว่าเวียงจันทน์ได้ย้อนยุคกลับไปในช่วงทศวรรษที่ 1950

คนจำนวนมากไม่สามารถทนอยู่ใต้ระบบคอมมิวนิสต์ ดังนั้นจำนวนคนอพยพออกนอกประเทศหลังปีพ.ศ.2518 จึงสูงอย่างไม่เคยเห็นมาก่อน

สิ่งสำคัญเร่งด่วนประการแรกของการจัดตั้งรัฐบาลระบบพรรคเดียวก็คือการเข้าควบคุมประเทศอย่างเข้มงวด รัฐบาลคอมมิวนิสต์ดำเนินการดังกล่าวด้วยการส่งข้าราชการทหารและการเมืองของระบอบการปกครองเข้าไปเข้าค่ายกักกันและด้วยการยุบและเลิกองค์กรต่างๆ ที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ กลไกสำคัญที่รัฐบาลคอมมิวนิสต์ใช้ในการผนวกองค์กรทางสังคมของลาวได้แก่ แนวลวาร์กชาติ (น.ล.ร.ช.) ซึ่งจะถูกเปลี่ยนชื่อเป็น แนวลาวสร้างชาติ (น.ล.ส.ช.) อันเป็นองค์กรที่มีเครือข่ายครอบคลุมองค์กรทางสังคมต่างๆ ที่เคยเป็นอิสระ เช่น คณะสงฆ์ของพุทธศาสนา กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มชนกลุ่มน้อย สหพันธ์กรรมกร องค์กรหนุ่มสาว

สหพันธ์สตรี ฯลฯ ในหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบทางการเมือง แต่ละหมู่บ้านตามชนบทจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยหัวหน้าแนวร่วมต่างๆ เป็นองค์กรที่มีอำนาจปกครอง และถ้าเป็นไปได้หัวหน้าหมู่บ้านก็มักจะเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ เริ่มตั้งแต่ปลายปีพ.ศ.2518 คณะกรรมการหมู่บ้านจัดประชุมมวลชนในหมู่บ้านของตนเพื่อสั่งสอนนโยบายของพรรคแก่ลูกบ้าน(แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 192-194)

2. การต่อต้านของชาวม้ง

ภายหลังการปฏิวัติแม้ว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์จะมีได้จัดตั้งค่ายขึ้นเพื่อกระทำทารุณกรรมหรือสังหารชาวม้ง แต่ในค่ายผู้ลี้ภัยซึ่งรับรองชาวม้งที่หนีรอดชีวิตมา สภาพของพวกเข้าทำให้เรารู้สึกว่า ส.ป.ป.ลาว ตั้งใจที่จะเข่นฆ่าพวกเขา ดังนั้นผู้ลี้ภัยและคนอื่น ๆ จึงเริ่มนำคำ “การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” (genocide) มาใช้

การสู้รบทางภาคเหนือซึ่งเป็นสมรภูมิตามเทือกเขาลำเนาไพรได้เป็นไปอย่างดุเดือดและนองเลือด บ่อยครั้งเป็นการปะทะกันระหว่างทหารเชื้อสายม้งและทหารเวียดนาม แม้ว่าก่อนหน้านี้ความตึงเครียดระหว่างชนกลุ่มน้อยได้ถูกควบคุมให้อยู่ในความสงบ แต่ภายหลังปีพ.ศ.2518 ความตึงเครียดก็ปะทุขึ้นกลายเป็นการไล่ล่าสังหารชาวม้ง แม้แต่ระหว่างสงครามบางครั้งพลเรือนชาวม้งก็ตกอยู่ท่ามกลางวิถีกระสุน และต้องจำใจอพยพออกจากถิ่นฐานของตนเอง บางครั้งสถานการณ์ก็เลวร้ายลงจนเป็นการถูกสังหารหมู่

ในปีพ.ศ.2520 รัฐบาลจึงได้เริ่มปราบชาวม้งอย่างจริงจัง อันเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่รัฐบาลลาวลงนามในสนธิสัญญากับเวียดนาม อนุญาตให้มีการใช้กองกำลังเวียดนามในการปราบปรามผู้ต่อต้านรัฐบาล ทหารเวียดนามกว่า 30,000 คน ถูกส่งมาร่วมในการรณรงค์ปราบปรามชาวม้งครั้งใหญ่ในปีพ.ศ.2520

การกระทำต่อชาวม้งอย่างทารุณนั้น ส่งผลให้ในปัจจุบันชาวม้งก็ทำการต่อต้านรัฐบาลลาวอยู่อย่างประปรายเป็นระยะ(แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 199-203)

3. วัฒนธรรมและสังคม

การที่ชนชั้นกลางและชนชั้นพ่อค้าพาณิชซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากได้พากันอพยพออกจากประเทศ ตลอดจนการที่พวกผู้ดีเก่าถูกกำจัดให้พ้นวิถีทางการเมือง ในช่วงหลังจากปีพ.ศ.2518 ทำให้โครงสร้างทางสังคมของลาวเรียบง่ายไปยิ่งกว่าเดิม รัฐผูกขาดอำนาจทั้งหมดยกเว้นชนบท สถานะทางสังคมของบุคคลขึ้น อยู่กับความสัมพันธ์ของผู้คนนั้นกับรัฐ และระบบราชการ ประชาชนร้อยละ 80-90 ที่เคยเป็นชาวไร่ชาวนาก็ยังคงเป็นชาวไร่ชาวนา แม้ว่าจะมีการตั้งระบบสหกรณ์แล้วก็ตาม

ผลลัพธ์สำคัญของการปฏิวัติคือยิ่งผลักดันให้ชาวไร่ชาวนาทยอยห่างออกไปจากการแลกเปลี่ยนทางการตลาด ซึ่งเป็นสิ่งน่าเสียดาย เพราะเท่ากับเป็นการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจให้เป็นแบบพึ่งพาธรรมชาติ การวางมาตรการจำกัดการเดินทางอย่างเสรี ก็ยิ่งทำให้ชาวนาถูกตัดขาดจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในภูมิภาคนี้อีกด้วย และยังเป็นการทำให้วิถีปฏิบัติและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ หลายประการที่ทางรัฐบาลมีความประสงค์ทางการเมืองที่จะเปลี่ยนแปลงกลับถูกถนอมรักษาไว้สืบต่อมา

พุทธศาสนานับเป็นสถาบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในบรรดาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของลาว เนื่องจากระบบคอมมิวนิสต์มิได้สนับสนุนการศาสนา พุทธศาสนาจึงมิได้มีสถานะเป็นศาสนาประจำชาติอีกต่อไป และคณะสงฆ์ก็ถูกจัดให้เป็นองค์กรหนึ่งในหลาย ๆ องค์กรที่อยู่ภายใต้แนวลาสร้างชาติ ได้มีความพยายามที่จะตีความหมายพุทธศาสนาเสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบสังคมนิยม และเพื่อหยุดยั้งความเชื่อและพิธีปฏิบัติที่ถือว่าเป็น “ความเชื่อมงายสมัยศักดินา” ในระดับท้องถิ่นยังมีความสับสนอยู่มากต่อการนิยามคำว่า “ความเชื่อมงาย” เพราะพนักงานจำนวนมากที่เป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมความเชื่อมงายต่างก็ได้ยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าวมาอย่างฝังใจเช่นกัน ดังนั้นการปราบปรามจึงเป็นไปอย่างไม่เสมอหน้า วิธีแก้ไขปัญหาที่ถูกนำมาใช้บ่อยครั้งคือการนิยามความเชื่อและพิธีปฏิบัติดังกล่าวว่าเป็น “ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ” ซึ่งทำให้รอดพ้นจากข้อจำกัดต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม วิธีการปฏิบัติที่เห็นได้ชัดว่าอยู่นอกขอบเขตพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เช่นการเข้าทรงก็ถูกปราบลงได้ไม่ยากนัก ส่วนเทศกาลประจำปีเช่นบุญบั้งไฟ ซึ่งมีทั้งความเชื่อ ในการบูชาเทพเจ้าที่ปะปนกับความเชื่อทางพุทธศาสนานั้นเป็นกรณีที่ยากกว่า และมักมีการวางระเบียบข้อจำกัดอย่างไม่สม่ำเสมอ

การที่ชนชั้นกลางอพยพออกไปจากประเทศภายหลังการปฏิวัติ ตลอดจนการที่รัฐบาลจำกัดเสรีภาพทางการแสดงออก ทำให้กลุ่มปัญญาชนของลาวที่เพิ่งจะปีกกล้าขาแข็งในช่วงปลายทศวรรษ 1960 กลับอ่อนแอลง ความเชื่อและหลักปฏิบัติของพรรคเข้ามาแทนที่ การศึกษาค้นคว้าปัญหาของสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการเป็นเอกเทศ วรรณกรรมถูกเขียนขึ้นภายในกรอบอันเคร่งครัดตามที่เห็นกันในแนวความคิดตามความเป็นจริงของลัทธิสังคมนิยมอันเป็นเรื่องของพระเอกและนางเอกพบรักกันในสนามรบ และต่างอุทิศตนเพื่อประเทศชาติ สถานีวิทยุเปิดเปิดเพลงปลุกใจ หรือเพลงสรรเสริญการก่อสร้างระบอบสังคมนิยมแทนที่เพลงรักหวาน ๆ คนลาวต้องแอบฟังสถานีวิทยุไทยอย่างลับ ๆ มีคนลาวเพียงจำนวนน้อยที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ และรัฐบาลก็ห้ามประชาชนไม่ให้รับหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารจากโลกตะวันตก การคบค้าสมาคมกับคนต่างชาติถูกตรวจตราอย่างใกล้ชิด คนลาวที่ทำงานให้คนต่างชาติจะต้องถูกสอดส่องอย่างไม่คาดสายตา ชุมชนชาวตะวันตกมีเพียงกลุ่มเล็ก ๆ โดยมีศูนย์กลางทางสังคมอยู่ที่สโมสรออสเตรเลียซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่ง

แม่น้ำโขง เพราะชาวต่างชาติมีที่ไปอยู่ไม่กี่แห่ง กัดดาการและโรงแรมก็ล้วนเป็นของรัฐทั้งสิ้น จนกระทั่งกลางทศวรรษที่ 1980 สถานการณ์เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เริ่มต้นจากการเปิดร้านอาหารน้ำพุ ตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมืองเวียงจันทน์ ความสัมพันธ์เชิงผู้สาวระหว่างคนลาวและคนต่างชาติถูกเก็บไว้เป็นความลับ และคนลาวมักมีค้อยเชิญชาวต่างชาติไปเยี่ยมบ้านของตน เพราะกองรักษาความปลอดภัยในท้องถิ่นมักจะไต่สวนเข้าบ้านใดก็ตามที่เชิญคนต่างชาติมาเยือน การที่ชาวต่างชาติจะไปพักอาศัยอยู่ในบ้านของคนลาวนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้(แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 212-214)

4.การศึกษา

ในด้านการศึกษา ส.ป.ป.ลาว ได้สืบทอดระบบการศึกษาที่อ่อนแอมาจากสมัยรัฐบาลราชอาณาจักรลาว และระยะแรกก็ยิ่งทำให้ระบบอ่อนแอลงอีกแม้ว่าฝรั่งเศสจะได้นำระบบการศึกษาแผนใหม่มาใช้ในลาวเป็นครั้งแรก แต่ระบบดังกล่าวเชื่อมโยงอยู่กับเครือข่ายระบบการศึกษาชั้นสูงทั่วอินโดจีน โดยมีได้เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นมาภายในประเทศลาว รัฐบาลราชอาณาจักรลาวต้องรับภาระจากความล้มเหลวของฝรั่งเศสในการเตรียมประเทศให้สามารถปกครองตนเอง หลังจากได้รับเอกราชรัฐบาลราชอาณาจักรลาวได้พัฒนาการศึกษาขึ้น โดยลำดับภายในระยะเวลา 20 ปี อัตรานักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 เมื่อถึงปีพ.ศ.2513 อัตราส่วนของชาวลาวที่รู้หนังสือสูงขึ้นถึงร้อยละ 75 สำหรับผู้หญิงสูงขึ้นร้อยละ 30 ในชนบทอัตราต่ำกว่านี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาชนกลุ่มน้อยที่อยู่ห่างไกล ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นพิเศษตัวอย่างเช่น วังเปา ได้เรียกร้องให้ไพร่พลของเขาต้องอ่านออกเขียนได้ และอัตราส่วนการอ่านออกเขียนได้ในกลุ่มชาวม้งค่อนข้างสูง (นักศึกษามักจะละเลียบทบาทของกองทัพในการสนับสนุนการเรียนรู้หนังสือ) ในระดับมัธยม ฝรั่งเศสได้ให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นคนลาวจึงพูดภาษาฝรั่งเศสได้เป็นจำนวนมากกระทั่งปลายทศวรรษ 1960 ตำราตลอดจนคำศัพท์ทางวิชาการต่างๆ ก็เป็นภาษาฝรั่งเศส เมื่อถึงทศวรรษ 1970 ภาษาลาวเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นเพราะความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ซึ่งช่วยยกระดับการศึกษาและได้ให้ทุนเปิดโรงเรียนมัธยมฟ้างุ่มซึ่งใช้ภาษาลาวขึ้น นักศึกษาที่เดินทางไปศึกษาต่างประเทศเริ่มเดินทางไปอเมริกาและออสเตรเลียเท่า ๆ กับเดินทางไปฝรั่งเศส วิทยาลัยหลายแห่งที่รัฐบาลราชอาณาจักรลาวตั้งขึ้น ก็ได้ถูกยกระดับขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีสว่างวงศ์ในต้นทศวรรษ 1970 ซึ่งตรงข้ามกับภายในประเทศลาวที่มีการใช้ภาษาเวียดนามในสถาบันการศึกษาชั้นสูง และนักเรียนมักถูกส่งต่อไปเรียนยังประเทศเวียดนาม

การศึกษาเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นของความชอบธรรมตามกฎหมายของรัฐสมัยใหม่ โรงเรียนไม่เพียงแต่สอนให้นักเรียนรู้จัก “ประเทศชาติ” เท่านั้น แต่ยังเตรียมให้นักเรียนรู้จักหน้าที่และสิทธิของพลเมืองอันเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย หรืออีกนัยหนึ่งโรงเรียนมีบทบาท

ทางการเมืองที่สำคัญ นอกเหนือไปจากหน้าที่ทางการศึกษาอันเป็นหน้าที่หลัก ส.ป.ป.ลาว อดอ้างความสำเร็จทางการศึกษา และได้มีการดำเนินความพยายามอย่างแข็งขันในการชักนำให้เยาวชนเข้าสู่ระบบ ดันทศวรรษ 1980 รัฐบาลอ้างว่าสามารถกำจัดความไม่รู้หนังสือ แต่การที่ครูอาจารย์พากันอพยพออกจากประเทศไปเป็นจำนวนมาก หลังปีพ.ศ.2518 ข้ออ้างว่ามี การเพิ่มจำนวนโรงเรียนและขยายการอ่านออกเขียนได้จึงเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น แม้แต่นักวิชาการที่เห็นใจรัฐบาลใหม่ของลาวก็ยังออกมายอมรับว่าระบบการศึกษาของลาวต่ำ และมีหน้าที่หลักเพียงรับใช้บ้านเมือง ราวต้นทศวรรษ 1990 ต้องยอมรับว่าระบบการศึกษาของลาวนั้นอ่อนแออยู่มาก เพราะอัตราการรู้หนังสือของประชาชนอายุตั้งแต่ 15-40 มีเพียงร้อยละ 40 หรืออีกนัยหนึ่งมีการพัฒนาแต่เพียงเล็กน้อย การศึกษาชั้นสูงต้องอาศัยชาวต่างชาติอยู่เช่นเดิม เว้นเสียแต่ว่าขณะนี้ครูอาจารย์พุดกายารัสเซียซึ่งจะต้องมีการแปลปากเปล่าคำต่อคำ นักศึกษามหาวิทยาลัยได้ไปศึกษาต่อที่มอสโคว์ ปราบ หรือฮานอย ส่วนมหาวิทยาลัยศรีสว่างวงศ์ถูกรื้อถอนภายหลังปีพ.ศ.2518 กว่าที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติจะได้รับการตั้งขึ้นใหม่ก็ล่วงมาถึงปี 1996(แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 214-215)

5. การสร้างเสถียรภาพ

ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-จีน เสื่อมลงอย่างรวดเร็วในปีพ.ศ.2522 หลังจากเวียดนามส่งกองทหารเข้าไปในกัมพูชา ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยกลับดีขึ้นชั่วคราวหนึ่งในสมัยรัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาวยุติความช่วยเหลือที่เคยตอบแทนด้วยการไม่ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนกองกำลังฝ่ายต่อต้านรัฐบาลลาวซึ่งมีฐานที่มั่นอยู่ในประเทศไทย ต้นปีพ.ศ.2522 รัฐบาลทั้งสองประเทศได้ลงนามในคำแถลงการณ์ “ซึ่งเปิดศักราชใหม่แห่งความสัมพันธ์ไทย-ลาว” และฝ่ายไทยได้ผ่อนปรนข้อจำกัดทางการค้าบางส่วนที่เคยมีต่อลาว อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ตลอดทศวรรษ 1980 มีลักษณะลุ่ม ๆ ดอน ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการที่ลาวหนุนหลังเวียดนามในปัญหาที่กัมพูชา จนกระทั่งเวียดนามถอนกำลังไปจากกัมพูชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวจึงมั่นคงขึ้นในทศวรรษ 1990

เมื่อถึงปีพ.ศ.2533 กองกำลังต่อต้านรัฐบาลลาวภายในประเทศได้ถูกปราบจนราบคาบและแม้บางครั้งฝ่ายต่อต้านจะส่งกำลังมาจากฝั่งไทย แต่ก็สามารถสร้างความเสียหายได้ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่ไม่สามารถทำทลายกองทัพลาวและพันธมิตรเวียดนามได้ ดังนั้นสถานการณ์บ้านเมืองจึงสงบพอที่จะทำให้สังคมเริ่มผ่อนคลายความตึงเครียดลง ประกอบกับการเปลี่ยนด้านเศรษฐกิจไปในทางที่นายโกสอนได้ชี้แนะไว้ เดือนธันวาคมปีก่อนหน้าเมื่อการค้าได้ถูกฟื้นฟูขึ้นมากอีก และมีเงินตรา

หมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากคนเริ่มไปทำบุญที่วัดและจัดงานฉลองในวาระสำคัญต่าง ๆ ของครอบครัวเราจึงได้เห็นสังคmlาวมีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง

ช่วงครั้งแรกของทศวรรษ 1980 ในการวางนโยบายของลาว ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ลาวต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญสามประการด้วยกัน ประการแรกคือวิกฤตการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน อันเป็นผลเนื่องมาจากการเกิดสงครามเวียดนาม จีน (ซึ่งก็เป็นสหายทั้งสองฝ่าย) และกัมพูชาประชาธิปไตย ความฝันที่จะเห็นคอมมิวนิสต์นานาชาติเป็นพันธมิตรกันเป็นเรื่องสุดเอื้อมเมื่อเกิดความเป็นอริกันเช่นนี้ ประการที่สองผู้นำลาวเริ่มตระหนักถึงวิกฤตการณ์ที่รุนแรงขึ้นที่ขณะของประเทศคอมมิวนิสต์ที่ตั้งอยู่ใจกลางทวีปยุโรป อันส่งผลให้สภาพความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ (Comecon) เริ่มลดความช่วยเหลือลงในช่วงทศวรรษ 1980 และในที่สุดองค์การดังกล่าวก็ถูกผิด้ตัวลงในปีพ.ศ.2532 ประการที่สามคือเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศเพื่อนบ้าน คือไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่น ๆ อันเป็นความเจริญเติบโตภายในระบบเบ็ดเสร็จหรือกึ่งเบ็ดเสร็จ ช่วงเวลานี้เองที่เราได้ยินคำว่า “ค่านิยมของเอเชีย” เป็นปฏิปักษ์ต่อระบบเสรีประชาธิปไตยเพียงแค่การทำงานหนักและผู้นำเข้มแข็งก็เพียงพอแล้วสำหรับการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ผู้นำของลาว เวียดนาม และจีน เล็งเห็นว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ประชาชนยอมรับว่าตนมีสิทธิอันชอบธรรมในการปกครอง และสิทธิการดำรงอยู่ในอำนาจได้เป็นระยะเวลายาวนาน ด้วยเหตุนี้ในปลายทศวรรษที่ 1980 นายโกสอนจึงได้เริ่มพูดถึง “ระบบทุนนิยมโดยรัฐ” (State Capitalism) ว่าเป็นหนทางไปสูงสังคมนิยมบ่อยครั้งขึ้น ด้วยความหวังว่าแรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจนี้จะสามารถถูกดึงดูดมารับใช้จุดประสงค์ดั้งเดิมของพรรคได้

การประชุมสภาผู้แทนของพรรค (Party Congress) ครั้งสำคัญในปีพ.ศ.2529 สภาได้ลงมติให้เริ่มยกเลิกโครงสร้างระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่เห็นได้ชัดเจน แม้ว่าสมาชิกหัวโบราณบางคนจะมีความวิตกกังวล แต่สมาชิกกลุ่มปัญญาชนใหม่ที่มีความสนใจที่จะรักษาอำนาจไว้ยาวนานโดยการนำนโยบายที่ปฏิบัติได้จริงมาใช้เป็นฝ่ายชนะ เหตุผลของชัยชนะดังกล่าวไม่ซับซ้อนแต่อย่างใด ระบบสังคมนิยมของลาวไม่เหมือนกับระบบสังคมนิยมในประเทศอื่น ๆ เพราะภาคอุตสาหกรรมของลาวเล็กมากแม้เปรียบเทียบกับเวียดนาม และแทบไม่มีกลุ่มผลประโยชน์ใดที่จะลุกขึ้นมาคัดค้าน “กลไกเศรษฐกิจใหม่” ที่สภาผู้แทนได้ประกาศออกมา เมื่อนโยบายเดิมใช้ไม่ได้ผลก็จำเป็นต้องนำนโยบายใหม่มาใช้เพื่อให้ระบบการปกครองอยู่รอด ในรายงานทางการเมืองที่นายไกรสรเสนอต่อที่ประชุมเขาวิจารณ์นโยบายเดิมว่า “ข้อบกพร่องของเราคือใช้อัตวิสัย และเร่งรีบจนเกินไปที่จะลบล้างภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่สังคมนิยม... พวกเรานั้นหนักความเสมอภาคทางสังคมเกินไป ผลก็คือเรามีได้สนับสนุนคนที่ทำงานดีและผลิตได้มากกว่าผู้อื่น ไม่มีความสัมพันธ์

กันระหว่างความรับผิดชอบ สิทธิ พันธะ และผลประโยชน์” นายโกสอนได้สาธยายต่อไปว่า กลไกทางเศรษฐกิจแบบใหม่ต้องการ “การไล่เลียงทางเศรษฐกิจที่เป็นแบบสังคมนิยม” อันเป็นการใช้วาทศิลป์เพื่อปลอบใจพวกที่จงรักภักดีต่อพรรคสงบลง ขณะเดียวกันก็เป็นการประกาศตัดบรรดารัฐวิสาหกิจออกจากงบประมาณของรัฐบาล และให้ยืนด้วยลำแข้งของตนเอง อีกนัยหนึ่งคือการล้มเลิกการวางแผนจากส่วนกลางต่อกิจการเหล่านั้น แต่ให้ไปขึ้นกับกลไกทางการตลาดแทน(เกรนท์ อีแวนส์, 2549: 215-218)

6. การหันทิศไปสู่ตลาดโลก

การเปลี่ยนแปลงทิศทางการเศรษฐกิจสุดโต่งที่สุดของลาวเกิดขึ้นในปีพ.ศ.2531 เมื่อนโยบายของนายคอร์บาชอฟในสหภาพโซเวียตเริ่มส่งผลให้เห็น ในระหว่างการประชุมสมัชชาประชาชนสูงสุดวาระเดือนกุมภาพันธ์และเมษายน นายโกสอนได้ประกาศการหันทิศรากฐานทางเศรษฐกิจของลาวโดยการก้าวไปสู่ตลาดโลก กฎหมายการลงทุนจากต่างชาติผ่านการอนุมัติในเดือนเมษายน จุดประสงค์คือการนำทุนและความรู้จากต่างชาติเข้ามาในระบบเศรษฐกิจของลาวที่กำลังอยู่ในสภาพข้ำแย้ ได้มีการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจในทุกภาครวมทั้งการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการนำกฎหมายนี้มาใช้ รัฐบาล ลาวได้ดำเนินการให้มีอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินกีบกับเงินสกุลอื่นๆ แต่เพียงอัตราเดียว แทนที่จะปล่อยให้หลายอัตราตามที่เคยเป็นมากกว่าสิบปี ใครต่อใครพากันชมว่าช่วงกลางทศวรรษที่ 1980 รัฐบาลลาวดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วถ้าเทียบกับประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ในเวลาเดียวกันกับที่มียกเลิกข้อบังคับภายในดังที่กล่าวข้างต้น ปัจจัยสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือการที่ผู้นำลาวมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงการที่ลาวต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างชาติเพื่อความอยู่รอด ในปีพ.ศ.2531 มูลค่าสินค้าส่งออกของลาวที่บันทึกไว้อย่างเป็นทางการคือ 55 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 8.6 ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP) ส่วนมูลค่าสินค้านำเข้าตกเป็นจำนวน 186 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 29 ของ GDP การค้าแบบไม่เป็นทางการตามชายแดนไทย-ลาว จำนวนมหาศาลไม่ได้ถูกบันทึก ดังนั้นตัวเลขดุลการชำระเงินตัวจริงของประเทศจึงปรากฏออกมาต่ำกว่าความเป็นจริง การขาดดุลการค้าของลาวที่มีถึง 130.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 20.5 ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP) ผลที่ตามมาคือเงินทุนที่ไหลเข้ามา (capital inflow) ในรูปของความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจกลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะหยุดยั้งการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ซึ่งในปีพ.ศ.2529 ลาวขาดดุลถึง 90 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 14.1 ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติ ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในค่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินต่อลาวสูงถึงร้อยละ 70 ของมูลค่าความช่วยเหลือจากต่างชาติทั้งหมด ได้ส่งสัญญาณเตือนภัยไปยังผู้นำของลาว ผู้นำจึงได้รับเร่งดำเนินการ

เสียก่อนที่สภาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ (comecon) จะยุติความช่วยเหลือในปีพ.ศ.2532 ความช่วยเหลือดังกล่าวมีมูลค่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจาก 52 ล้านดอลลาร์ในปีพ.ศ.2531 ต่อมาปีพ.ศ. 2533 มูลค่าความช่วยเหลือคือศูนย์ และปีพ.ศ.2531 ได้เกิดอีกสองเหตุการณ์ในเวลาเดียวกัน คือภัยแล้งและปัญหาในการขายไฟฟ้า (ซึ่งเป็นสินค้าออกสำคัญ) ต่างเป็นภัยร้ายที่อาจกระทบกระเทือนเศรษฐกิจของลาวที่กำลังอยู่ในสภาพที่เปราะบาง นโยบายใหม่นี้ได้สร้างความหวังว่าจะแก้ไขปัญหาต่างๆ ข้างต้นด้วยการเปิดให้เงินทุนจากเอกชนหลั่งไหลเข้ามา การเพิ่มพูนเงินของรัฐบาลจากการเก็บภาษีศุลกากรและการเชิญชวนให้ชาติตะวันตกมาให้ความช่วยเหลือ

เห็นได้ชัดว่ารัฐบาลลาวคิดจะนำนโยบายที่เป็นที่พึงพอใจต่อโลกภายนอกมาใช้เวลาหลายปีแล้ว ไม่ต้องสงสัยเลยว่ากรณีที่นักโทษการเมืองผู้ถูกคุมขังอยู่เพราะเคยทำงานให้กับระบอบเก่าจำนวนหลายพันคนถูกปล่อยตัวในเดือนธันวาคม พ.ศ.2529 ก็เป็นผลจากการที่รัฐบาลลาวต้องการให้ผู้ลงทุนจากต่างชาติมีความมั่นใจว่าลาวอยู่ภายใต้การปกครองด้วยระบบกฎหมาย (rule of law) เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ส.ป.ป.ลาว มิได้ถูกคุกคามจากกองกำลังต่อต้านอีกต่อไป และเสถียรภาพทางสังคมก็มั่นคงเพิ่มขึ้นทุกขณะ ความเชื่อนี้ได้รับการยืนยันด้วยการที่เวียดนามถอนทหารจำนวน 15,000 คน ที่เหลือออกไปในระหว่างปีพ.ศ.2531-2532 เหตุจูงใจอีกประการหนึ่งที่รัฐบาลออกกฎหมายลงทุนจากต่างชาติคือ ต้องการจูงใจให้ผู้ลี้ภัยลาวที่ไปอาศัยอยู่ในต่างประเทศกลับมาลงทุนในลาว ดังนั้นจึงต้องอำนวยความสะดวกทางการเมืองให้กับพวกเขา การปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการปล่อยตัวนักโทษการเมืองนำไปสู่บรรยากาศทางการเมืองที่ผ่อนคลายอย่างรวดเร็ว ประชาชนลาวมีกำลังใจดีขึ้นเมื่อมีการประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากสมัยก่อนปีพ.ศ.2518 การเลือกตั้งถูกกำหนดให้มีขึ้นราวปลายปีพ.ศ.2531 และต้นปีพ.ศ.2532 การเลือกตั้งดังกล่าวได้รับการควบคุมอย่างเข้มงวดโดยพรรคคอมมิวนิสต์ลาวจากจำนวนผู้แทน 79 คน คนที่ได้รับการเลือกตั้ง เป็นสมาชิกพรรค 65 คน ส่วนอีก 14 คน นั้นได้รับความเห็นชอบจากพรรค อย่างไรก็ตาม ประชาชนมีความรู้สึกว่าได้มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมือง และบางคนก็หวังว่านี่คือก้าวแรกที่จะนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบยิ่งขึ้น กระแสความเปลี่ยนแปลงที่พัดผ่านสังคมคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ได้ไหลเข้ามาที่ประเทศลาวด้วย และได้มีการพูดถึงรัฐธรรมนูญที่ขาดหายไปในการปกครองลาวมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2518 เมื่อถึงปีพ.ศ.2532 คนลาวทุกระดับชั้นและอาชีพต่างๆ สนทนากันอย่างเปิดเผยถึงความจำเป็นที่จะต้องมียุทธธรรมรัฐธรรมนูญ พวกเขาเห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการวางโครงสร้างทางกฎหมายพื้นฐาน เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่เบื้องต้นของปวงชน และเพื่อปกป้องพวกเขาจากการกระทำที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาลหรือของพรรค (แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 218-220)

การปรับตัวของเพลงปฏิวัติลาว

นับตั้งแต่ขบวนการปลดปล่อยลาวได้รับชัยชนะจากลาวฝ่ายขวา และสถาปนาประเทศลาวเป็น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2518 เป็นต้นมา สงครามอัน ยาวนานภายในประเทศก็ได้สิ้นสุดลง เพลงปฏิวัติที่น่าที่จะมีบทบาทน้อยลงไปด้วย แต่กลับไม่เป็น เช่นนั้น เพลงปฏิวัติยังคงถูกใช้มาตลอดและมีการแต่งเพลงปฏิวัติใหม่ๆออกมาแต่ไม่มากนัก เช่น เพลงสรรเสริญพระรศ เพลงสบายดีที่ 2 ธันวาคม ฯลฯ

เพลงปฏิวัติที่ถูกแต่งขึ้นมาใหม่นั้น เนื้อหาเน้น **ความมั่นคงของชาติ ยกย่องพรรค ประชาชนปฏิวัติลาว มิตรภาพกับประเทศเพื่อนบ้าน** ไม่นั้น **ความเครียดแค้นศัตรู** เหมือนสมัย ต่อต้านกับฝรั่งเศสและอเมริกา แสดงให้เห็นว่าเพลงปฏิวัติเกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านของเนื้อหา เพราะบริบททางการเมืองเปลี่ยนไป ไม่ต้องทำสงครามเหมือนเมื่อก่อน นอกจากเนื้อหาที่เปลี่ยนไป แล้ว การใช้งานของเพลงปฏิวัติก็เปลี่ยนไป ในสมัยต่อต้าน เพลงปฏิวัติถูกใช้เพื่อปลุกกระดม ให้คน ในประเทศต่อสู้ เรียกร้องเอกราชจากมหาอำนาจ แต่ปัจจุบัน เพลงปฏิวัติถูกใช้เพื่อ **ปลุกใจ ให้ ประชาชนเกิดความรักชาติ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของลาว และ สร้างความชอบธรรมให้กับการปกครองประเทศของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว**

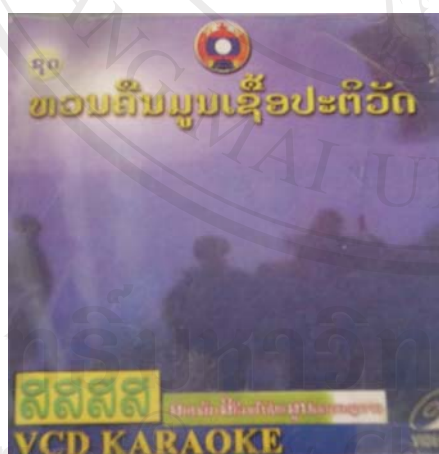
แต่ทว่าเพลงปฏิวัติที่แต่งขึ้นมาใหม่นั้นก็ไม่น่าเป็นที่นิยมเท่ากับเพลงปฏิวัติที่แต่งในสมัยสงคราม อาจเป็นเพราะเพลงใหม่นั้นเกิดขึ้นมาในสมัยที่ลาวไม่ได้มีสงคราม ฟังแล้วไม่รู้สึกรังเกียจเหมือน เพลงเก่าๆที่เกิดขึ้นในช่วงต่อสู้จริงๆ เพลงปฏิวัติจึงเกิดการปรับตัวให้เข้ากับความทันสมัยของ สังคมลาว โดยมีเรื่องของการค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง บริษัทค่ายเพลงต่างๆในลาว ได้ขอซื้อลิขสิทธิ์เพลง ปฏิวัติจากรัฐบาล โดยเลือกเอาเพลงปฏิวัติสมัยต่อต้าน มาเรียบเรียงดนตรีและขับร้องใหม่ ทำเป็น อัลบั้มรวมเพลงปฏิวัติออกวางจำหน่าย ดังนั้นเพลงปฏิวัติที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันจึงเป็นเพลง เก่าที่ถูกนำมาเรียบเรียงดนตรีและขับร้องใหม่ เช่น เพลงสาวเชียงขวางทั้งงามทั้งเก่ง เพลงต่อต้าน เพลงแดนแห่งอิสระ เพลงเผ่าลาวเอ๋ย แดนดินถิ่นลาว ฯลฯ เพลงปฏิวัติเหล่านี้เป็นเพลงอมตะที่ยัง อยู่ในใจคนลาวรุ่นเก่าและเป็นที่รู้จักของเด็กและวัยรุ่นลาว เพราะเพลงเหล่านี้ได้ถูกเผยแพร่ตามสื่อ ต่างๆของลาวอย่างต่อเนื่อง เท่ากับว่าเพลงปฏิวัติถูกใช้เพื่อการค้าและความบันเทิงของสังคมลาวอีก ด้วยเช่นกัน

เพลงปฏิวัติกับการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ

1. บริษัท ค่ายเพลง กับการเผยแพร่เพลงปฏิวัติเพื่อการธุรกิจ

ปัจจุบัน มีค่ายเพลงหลายค่ายที่นำเพลงปฏิวัติมาทำดนตรีและขับร้องใหม่ จัดจำหน่าย แต่บริษัทที่เป็นที่รู้จักในการจัดจำหน่ายเพลงปฏิวัติก็คือ บริษัทสสส.โพรโมชั่น ซึ่งเป็นบริษัทที่

ริเริ่มในการนำเพลงปฏิวัติมาทำดนตรีและขับร้องใหม่ โดยขอลิขสิทธิ์จากทางรัฐบาลลาวในการนำเพลงปฏิวัติมาเรียบเรียงและเผยแพร่ เพื่อการค้า นายสอศักดิ์ เป็นเจ้าของบริษัทและเป็นผู้จัดจำหน่าย มีบริษัทใหญ่อยู่ที่ตลาดเช้า(เวียงจันทน์) และส่งเพลงออกไปขายในทั่วทุกแขวงของลาว เพลงปฏิวัติมีจำหน่ายในรูปแบบซีดีสำหรับฟัง และวีซีดีคาราโอเกะที่มีทั้งภาพและเสียง สามารถร้องตามได้ ซึ่งบริษัทสสส.ได้ทำเพลงปฏิวัติออกจัดจำหน่ายมากกว่า 10 ชุดแล้ว ชุดที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุดได้แก่ ชุดหวนคืนมนูเชื้อปฏิวัติ และ ชุดเสียงเพลงปฏิวัติ จากการสัมภาษณ์ นายสอศักดิ์ เจ้าของบริษัทสสส.โปรโมชัน กล่าวว่า “เพลงปฏิวัติได้มีการผลิตออกมาหลายชุด และยังคงผลิตออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการปล่อยเพลงสำหรับฟังออกมาจำหน่ายก่อน หลังจากนั้นอีกเกือบเดือน จึงจะผลิตคาราโอเกะสำหรับร้องของอัลบั้มนั้นๆออกตามมา เพลงปฏิวัตินั้นทางบริษัทได้ผลิตและส่งไปขายในทุกแขวงของลาว ลูกค้าส่วนใหญ่ที่มาซื้อเพลงปฏิวัติ มักจะนิยมซื้อในรูปแบบคาราโอเกะ เพราะฟังแล้วร้องตามได้ในแผ่นเดียว ราคาประมาณแผ่นละ 12,500 กีบ (50 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่ที่มาซื้อ จะเป็นผู้ชายอายุประมาณ 40 ปีขึ้นไป ส่วนลูกค้าอื่นๆจะมีเด็กๆ ที่ต้องเอาไปร้องและเต้นตามที่โรงเรียนสั่งมา อัลบั้มเพลงปฏิวัติที่ขายดีมากที่สุดคือ ชุดหวนคืนมนูเชื้อปฏิวัติ และ ชุดเสียงเพลงปฏิวัติ โดยเพลงเด่นของทั้งสองอัลบั้มนี้คือ เพลงต่อต้าน แคนดินถิ่นลาว อดทน”

รูปที่ 12 อัลบั้มเพลงปฏิวัติที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

จากการสำรวจตลาดเช้าเวียงจันทน์ ตลาดสะพานนะเขต และตลาดในหลวงพระบาง พบว่ามีเพลงปฏิวัติของบริษัทสสส.วางจำหน่ายจำนวนมาก เมื่อผู้วิจัยเดินเข้าไปสอบถามและซื้อเพลงปฏิวัติ เจ้าของร้านแทบก็จะแนะนำเพลงปฏิวัติ ทั้ง 2 ชุดข้างต้น นางเฮือง อายุ 21 ปีแม่ค้าขายซีดีในแขวงสะพานนะเขต ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เพลงปฏิวัติไม่ได้ขายดีมาก แต่ขายได้เรื่อยๆ

ลูกค้าส่วนใหญ่ที่มาซื้อก็อายุประมาณ 40 ขึ้นไป แต่ถ้าในช่วงวันสำคัญที่เกี่ยวกับพรรคหรือชาติ เพลงปฏิวัติก็จะถูกถามถึงจากลูกค้าอยู่บ่อยๆ”

เพลงปฏิวัติอาจไม่มีความโดดเด่นในเรื่องของยอดขาย เป็นเพลงที่ขายได้ตลอด เพราะเนื้อหาของเพลงเกี่ยวข้องกับความรักชาติบ้านเมือง เป็นเพลงที่คนลาวไม่สามารถปฏิเสธได้ แต่ในขณะเดียวกันเพลงที่ขายดีกลับเป็นเพลงไทย ทั้งเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิต นางจอย อายุ 30 ปี แม่ค้าขายซีดีในเวียงจันทน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เพลงปฏิวัตินานๆจะมีคนมาถามซื้อ ไม่เหมือนเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง จะขายดีมาก เพราะคนลาวส่วนใหญ่ดูทีวีจากไทย ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวเพลงไทย ก็จะมาถามซื้อกัน”

บริษัทค้าเพลงต่างๆรวมไปถึงร้านขายเพลง ถือว่ามีส่วนในการเผยแพร่เพลงปฏิวัติ โดยเฉพาะค่ายเพลงนั้น ถือเป็นการทำให้เพลงปฏิวัติกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง และเป็นที่รู้จักของเด็กรุ่นใหม่มากขึ้น แม้ว่ากรกลับมาของเพลงปฏิวัติในครั้งนี้จะเป็นในรูปแบบของการฟังเพื่อความบันเทิงและเป็นการผลิตในเชิงธุรกิจก็ตาม

2. รายการวิทยุกับการเผยแพร่เพลงปฏิวัติ

คลื่นวิทยุของลาวในเวียงจันทน์ มีทั้งระบบ เอฟเอ็ม และ เอเอ็ม โดยในระบบเอเอ็ม คลื่น 567 KHz และ 6130 KHz เอฟเอ็มมีสองคลื่น คือ 97.25 MHz และ 103.7 MHz รายการของคลื่นวิทยุที่มีความหลากหลาย ทั้งข่าว การศึกษา สุขภาพ ภาษาเพื่อชนเผ่า รายการเพื่อผู้หญิง ละครวิทยุ รายการเพื่อชาวกลีกร ฯลฯ โดยมกรายการทางเอฟเอ็ม จะเน้นความบันเทิง เน้นเพลงต่างจากเอเอ็มซึ่งเน้นไปที่ข่าวสาร ความรู้ต่างๆ

เพลงปฏิวัติก็ได้รับการเปิดจากทางรายการอยู่ทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงของรายการผลขยายนตกรวมใหญ่ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งออกอากาศทางคลื่นเอเอ็ม เวลา 07.30 ถึง 08.00 เป็นรายการที่เกี่ยวกับพรรคฯ จะมีการเปิดเพลงปฏิวัติก่อนเข้ารายการ จากการสัมภาษณ์ นายอินปัน สัตจะพันธ์ หัวหน้าวิทยุของสถานีวิทยุลาว กล่าวว่า “เพลงปฏิวัติมักจะถูกเปิดในคลื่นเอเอ็ม เพราะคลื่นเอเอ็มสามารถส่งไปได้ไกล ส่วนเอฟเอ็มมักเปิดเพลงวัยรุ่น เพื่อดึงดูดให้วัยรุ่นฟังวิทยุ แต่ถ้าในช่วงใกล้วันชาติ วันปลดปล่อย วันยึดอำนาจ ก็จะมีการเปิดเพลงปฏิวัติแทรกอยู่ในทุกช่วงของรายการ หรือในบางครั้งก็จะมีการโทรมาของเพลงปฏิวัติจากทางบ้านบ้าง แต่ก็มีเพียงส่วนน้อย” ในช่วงใกล้วันสำคัญที่เกี่ยวกับพรรค พรรคชาติจะต้องเปิดเพลงปฏิวัติถี่มากขึ้น เหมือนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ นางคำหล้า วิไลจิต ติเจสถานีวิทยุในเมืองหลวงพระบาง กล่าวว่า “เพลงปฏิวัติเป็นสิ่งที่สะท้อนชัยชนะของลาว เป็นเพลงที่สะท้อนประวัติศาสตร์การต่อสู้ คนลาวจะไม่มีวันละเลยเพลงปฏิวัติ ถ้าในช่วงใกล้วันชาติ วันยึดอำนาจ วันก่อตั้งพรรค เป็นที่รู้

กันของเหล่าดีเจในสถานีว่า ต้องเปิดเพลงปฏิวัติให้ถี่มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนที่รับฟังรายการ ได้ระลึกถึงการต่อสู้ ความเสียดสี ของวีรชนอันเป็นที่มาของประเทศไทยในปัจจุบัน”

การเผยแพร่เพลงปฏิวัติทางคลื่นวิทยุ นั้น สะท้อนได้อย่างชัดเจนว่าคลื่นวิทยุเป็นปากกระบอกเสียงให้กับพรรคฯและรัฐ พรรคฯยังคงต้องสร้างความชอบธรรมในการปกครองประเทศ และต้องการให้คนลาวมีสำนึกรักชาติจึงต้องเผยแพร่เพลงปฏิวัติทางคลื่นวิทยุ และวิธีเปิดเพลงเพื่อสร้างสำนึกรักชาตินั้นก็มีความน่าสนใจ โดยรัฐจะเปิดเพลงปฏิวัติซ้ำไปมาในเกือบทุกช่วงเวลา ทำให้ผู้ฟังเกิดคิดหู และร้องเพลงเหล่านั้นได้เอง

สื่อวิทยุที่เหมือนจะเป็นสื่อที่เผยแพร่เพลงปฏิวัติได้มากที่สุดในบรรดาสื่อต่างๆของลาว ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะ ประชาชนลาวยังมีรายได้ไม่ค่อยดีนักจากการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในแขวงที่ห่างไกล บางบ้านยังไม่มีทีวี วิทยุจึงเป็นสื่อที่แพร่หลาย และคนก็จะฟังวิทยุคลื่นเอเอ็มซึ่งรับสัญญาณได้ไกล จึงได้ฟังเพลงปฏิวัติไปด้วยเช่นกัน คลื่นวิทยุจึงมีส่วนในการเผยแพร่เพลงปฏิวัติสู่ประชาชนลาวค่อนข้างมาก

3. โทรทัศน์กับการเผยแพร่เพลงปฏิวัติ

สื่อโทรทัศน์ของลาว ปัจจุบันมีเพียง 2 ช่อง คือ สถานีโทรภาพแห่งชาติลาวช่อง 9 และสถานีโทรภาพแห่งชาติช่อง 3 ซึ่งดำเนินงานภายใต้หลักนโยบายเดียวกัน ขึ้นต่อกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเหมือนกัน เน้นการทำหน้าที่เพื่อการเมืองเหมือนกัน คือกล่าวได้ว่าโทรทัศน์ทั้ง 2 สถานี ก็เป็นปากกระบอกเสียงให้กับรัฐนั่นเอง รายการของช่อง 9 เน้นข่าวและการศึกษา ส่วนช่อง 3 มีบันเทิงมากกว่า รายการข่าวเกือบทั้งหมดเป็นข่าวพัฒนาและข่าวราชการ ซึ่งจะเป็นเอกภาพกันทั่วประเทศ ข่าวในประเทศมีสัดส่วนประมาณ 84% ข่าวต่างประเทศประมาณ 16% โดยพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นผู้กำหนด ในส่วนของรายการบันเทิงประกอบด้วย เพลง ภาพยนตร์จากต่างประเทศ ลำเรื่อง และกีฬา ส่วนรายการที่มีเนื้อหาสาระนอกจากข่าวแล้ว เป็นรายการบันเทิงจากทหาร ตำรวจ และองค์กรมวลชนต่างๆที่ส่งมาให้ สัดส่วนรายการที่สถานีผลิตเองมีประมาณ 60% อีก 40% รับจากภายนอก ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย จีน เวียดนาม (วิภา อุดมฉันท, 2544:68-69) รายการโทรทัศน์อาจไม่ค่อยได้รับความนิยมจากประชาชนเท่าที่ควร เพราะมักจะมีการออกอากาศรายการเดียวกันซ้ำหลายครั้ง เพราะมีปัญหาทางด้านทุน ทำให้รายการโทรทัศน์ไม่ค่อยมีความหลากหลาย นายทอง ไชยมงคล อายุ 21 ปี อาชีพค้าขาย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “มักจะดูข่าวท้องถิ่นจากโทรทัศน์ของลาว ส่วนรายการบันเทิงต่างๆมักจะดูโทรทัศน์ของไทยเพราะมีให้เลือกดูมากกว่า”

ในส่วนของเพลงปฏิวัตินั้น การเผยแพร่ทางโทรทัศน์มักจะควบคู่กันกับทางคลื่นวิทยุ คือในช่วงใกล้วันสำคัญของชาติหรือพรรคฯ เพลงปฏิวัติก็จะถูกฉายทางโทรทัศน์บ่อยมาก บางทีก็

เป็นโฆษณาวันชาติ มีความยาวประมาณ 30 วินาที ภาพในโฆษณาก็จะเป็นภาพการต่อสู้ของเหล่าทหาร รวมถึงภาพผู้นำคนสำคัญ เช่น เจ้าสุภานุวงศ์ ท่านโกสอน พมวิหาน เป็นต้น หรือในบางครั้งก็จะเปิดให้ชมแบบเต็มเพลง วันละหลายต่อหลายครั้ง ในทุกช่วงรายการ เน้นความถี่ในการเปิดเหมือนกับวิทยุ เพื่อให้ประชาชนลาวได้รับรู้ว่าวันสำคัญเกี่ยวกับชาติใกล้เข้ามาแล้ว และเกิดสำนึกรักชาติ

4. สถานบันเทิงกับการเผยแพร่เพลงป๊อปปี้

รูปที่ 13 ผับและคาราโอเกะ

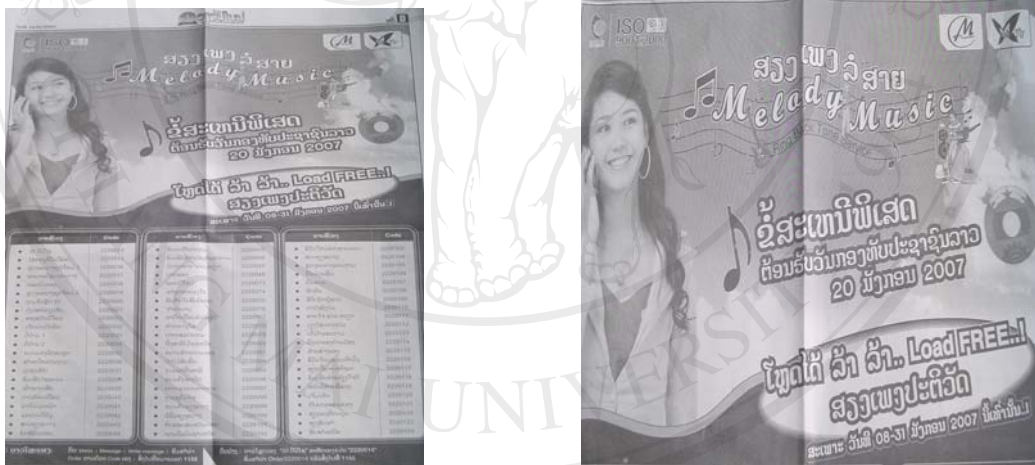
รูปที่ 14 โฆษณาที่ขั้วผับ

ในเมืองเวียงจันทน์มีสถานบันเทิงยามค่ำคึกคักมากมาย ทั้ง คาราโอเกะ ผับ เชน ซึ่งวัยรุ่นลาวมักจะนัดกันไปสังสรรค์อยู่เสมอ แหล่งเที่ยวยามค่ำคึกคักที่มีชื่อเสียงได้แก่ เมืองลาว ซึ่งเป็นทั้งผับและคาราโอเกะในทีเดียวกัน มีวีสติกเฮาส์ เป็นร้านที่เน้นฟังเพลงและดื่ม ฮันเตอร์ เป็นผับที่เน้นการเต้น จากการสังเกตการณ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งพบว่า สถานบันเทิงเหล่านี้ก็มีการเปิดเพลงป๊อปปี้เพื่อความบันเทิง ทั้งตัวดีเจเป็นผู้เปิดเอง หรือลูกค้าเป็นผู้เปิดเอง เพลงที่ถูกเปิดมักเป็นเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน สามารถขยับตามจังหวะได้ เช่น เพลงสาวเชียงใหม่ทั้งงามทั้งเก่ง เพลงต่อต้าน ฯลฯ โดยส่วนมากแล้ว ลูกค้าจะเป็นผู้ขอเพลงป๊อปปี้มากกว่าดีเจจะเป็นผู้เปิดเอง ลูกค้าที่ขอเพลงป๊อปปี้ก็มักจะมีอายุประมาณ 35 ปีขึ้นไป เมื่อร้องเพลงป๊อปปี้จะมีการโยกหรือเต้นตามเพลงอย่างสนุกสนาน แต่ก็ไม่ค่อยมีลูกค้ามาขอเพลงป๊อปปี้มากนัก จากการสัมภาษณ์ นาย ลิน อายุ 25 ปี พนักงานเสิร์ฟเมืองลาว กล่าวว่า “ลูกค้ามักจะขอเพลงไทยสากล และเพลงเพื่อชีวิตมากที่สุด คนลาวมักนิยมร้องเพลงไทย เพราะไม่มีปัญหาในเรื่องภาษา และเพลงก็มีความทันสมัย ส่วนเพลงป๊อปปี้ก็มีคนขอเข้ามาบ้างประปราย”

เพลงปฏิวัติกับการเผยแพร่จากแหล่งบันเทิงยามค่ำคืนนั้น เป็นไปในด้านของความบันเทิง มากกว่าที่จะเน้นในสำนึกรักชาติ แต่ก็มีส่วนทำให้เด็กรุ่นใหม่รู้จักเพลงปฏิวัติมากขึ้น

5. โทรศัพท์มือถือกับการเผยแพร่เพลงปฏิวัติ

โทรศัพท์มือถือเป็นสิ่งที่ยังเป็นที่ยอมรับในการดำเนินชีวิตของประชาชนลาว เพราะต้องใช้ติดต่อธุระ การค้าต่างๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งดูเหมือนโทรศัพท์มือถือจะมีความจำเป็นสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น แต่วัยรุ่นลาวอายุประมาณ 14 ปีขึ้นไป ล้วนแต่มีโทรศัพท์มือถือกันทุกคน เพื่อใช้คุยกัน นัดกัน ในหมู่เพื่อนฝูง นายโด่ นักเรียนชั้นม.6 กล่าวว่า “ในกลุ่มเพื่อนมีโทรศัพท์มือถือกันทุกคน สะดวกในการนัดหมายประชุมต่างๆ หรือเที่ยวกันในช่วงวันหยุด” กล่าวได้ว่าประชาชนลาว 90% มีโทรศัพท์มือถือ และโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ๆก็มีการพัฒนาลูกเล่นต่างๆออกมาอยู่เสมอ เช่น กล้องถ่ายรูป ฟังเพลงได้ อัดเสียงได้ ฯลฯ โดยมากกลุ่มวัยรุ่นจะนิยมลูกเล่นดังกล่าว เพราะความทันสมัยและสามารถใช้งานได้หลากหลาย

รูปที่ 15 โฆษณาเสียงรอสายเพลงปฏิวัติทางหนังสือพิมพ์

เสียงเรียกเข้า (ringtone) เป็นสีต้นหนึ่งของโทรศัพท์ ที่ผู้ใช้มักจะเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมและเป็นสิ่งที่บ่งบอกรสนิยมในการฟังเพลงของแต่ละบุคคลได้อีกด้วย คนลาวโดยเฉพาะวัยรุ่น มักจะเลือกใช้เพลงสดริงของลาว หรือเพลงไทยสากล ในส่วนของเพลงปฏิวัติ ผู้วิจัยยังไม่เคยเห็นว่ามึบริษัทใดเปิดให้บริการดาวน์โหลด แต่ถ้าสรุปพบว่า เสียงรอสาย(calling melody)ในโทรศัพท์กำลังเป็นที่นิยม บริษัทลาวเทลคอม จึงเปิดบริการให้สามารถใช้เสียงรอสายเพลงปฏิวัติได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ซึ่งมีข้อแม้ว่าต้องใช้บริการภายในเวลา 1 เดือน นั่นคือ เดือนมกราคมที่เป็นเช่นนั้น เพราะวันที่ 20 มกราคมของทุกปี เป็นวันกองทัพประชาชนลาว สะท้อนให้เห็นถึง

ความพยายามในการเผยแพร่เพลงปฏิวัติของรัฐบาลอย่างเต็มที่ เพลงปฏิวัติก็มีให้เลือกมากมาย เช่น เพลงต่อต้าน หวนคืนท่าแขก เสียงเพลงก็เกะตุก สาวเชียงขวาง ฯลฯ การใช้เสียงรอสายในการเผยแพร่เพลงปฏิวัติ นับเป็นวิธีการเผยแพร่ที่น่าสนใจ เพราะระหว่างรอสายก็จะได้ยินเพลงปฏิวัติไปด้วย ยิ่งไม่คิดค่าบริการในการเปิดใช้ ก็ยิ่งทำให้คนเกิดความสนใจมากขึ้น นายคอน คำประเสริฐ อาชีพพนักงานโรงแรม เผยว่า “ชอบฟังและร้องเพลงปฏิวัติ เสียงรอสายก็เป็นเพลงปฏิวัติเช่นกัน โดยเลือกเพลงสาวเชียงขวางทั้งงามทั้งเก่ง เพราะเป็นเพลงที่สนุกดี ที่เลือกใช้เพลงปฏิวัติเพราะชอบเป็นการส่วนตัว และต้องการให้คนที่โทรมาหาได้ยินในเพลงปฏิวัติด้วยเช่นกัน” แม้จะไม่สามารถรู้ได้ว่าเสียงเรียกเข้าเพลงปฏิวัติได้รับความนิยมมากเท่าไร แต่ก็รับรู้ถึงความพยายามของรัฐบาลในการเผยแพร่เพลงปฏิวัติ โดยปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีที่เข้ามาในสังคมลาวอยู่ตลอดเวลา

แม้ว่าเพลงปฏิวัติจะถูกเผยแพร่จากสื่อต่างๆอย่างกว้างขวาง แต่ประชาชนลาวโดยทั่วไปก็ยังไม่ค่อยซาบซึ้งกับเพลงปฏิวัติ จะมีเพียงกลุ่มคนที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ยังหาเพลงปฏิวัติมาฟัง ด้วยความรู้สึกที่ซาบซึ้ง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะมีปัจจัยหลายอย่าง ที่สำคัญมีดังนี้

บริบททางการเมืองของลาว

เพลงปฏิวัติถือกำเนิดขึ้นมาภายใต้สงครามระหว่างลาวกับฝรั่งเศส จนมาถึงการต่อสู้กับสหรัฐอเมริกา เพลงปฏิวัติถูกพัฒนามาตลอด ทั้งจำนวนของเพลงที่เพิ่มมากขึ้น เนื้อหาของเพลงที่มีความหลากหลาย โดยมีจุดประสงค์ในการสร้างสำนึกชาตินิยมและปลุกกระดุมให้ประชาชนต่อสู้เพื่อเอกราช จนกระทั่งสงครามอันยาวนานสิ้นสุดลง ภายใต้การปกครองแบบสังคมนิยม เพลงปฏิวัติที่แต่งขึ้นมาใหม่มีจำนวนไม่มากเท่าสมัยสงคราม เนื้อหาของเพลงปฏิวัติก็ไม่ได้เน้นให้ประชาชนทำสงครามเหมือนเมื่อก่อน อันเนื่องมาจากสังคมลาวมีความสุข ประชาชนก็ประกอบอาชีพและใช้ชีวิตตามปกติ ปัจจุบันแม้จะมีการนำเอาเพลงปฏิวัติเก่าๆมาเรียบเรียงและร้องใหม่เพื่อปลุกกระแสรักชาติ พลังของเพลงปฏิวัติก็มีไม่มากเท่ากับเมื่อสมัยสงคราม การฟังเพลงปฏิวัติในปัจจุบันจึงเป็นการฟังเพื่อปลุกใจ ให้รักชาตินิยม โดยไม่มีการขับเคลื่อนทางสังคมแต่อย่างใด ถ้าเป็นคนในช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ใช้ชีวิตอยู่ในช่วงสงคราม เมื่อได้ฟังเพลงปฏิวัติจะหวนนึกถึงวันเก่าๆที่ต้องผจญกับสงคราม อาจารย์ แพงสี ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยดงโคก ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ฟังเพลงปฏิวัติเมื่อไหร่ น้ำตาแทบจะไหล เพราะเป็นคนซำเหนือ ใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นมาตั้งแต่เด็ก ต้องคอยหลบระเบิดที่พุ่งบินทิ้งลงมา เด็กรุ่นใหม่ไม่ได้รับรู้ชีวิตในช่วงสงครามว่ามีความยากลำบากเพียงใด ดังนั้นจึงไม่แปลกที่เมื่อฟังเพลงปฏิวัติแล้วจะ ‘ไม่ซาบซึ้ง’ แน่แน่นอนว่าเพลงปฏิวัตินำมาเผยแพร่ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งก็ต้องการให้เด็กรุ่นใหม่รับรู้ถึงวีรกรรม

ของพรรคฯและเกิดสำนึกรักชาติ แต่คงเป็นไปได้ยากเพราะเด็กไม่เคยพบกับภาวะของสงคราม ไม่มีประสบการณ์ร่วมกับเพลง จากการสัมภาษณ์ นางจันระหมัญ และ นางปิง อายุ 17 ปี นักเรียนชั้นม.6 เผยว่า “ไม่ค่อยชอบฟังเพลงป๊อปปี้ แต่ถ้าให้ฟังก็ฟังได้ ชอบฟังเพลงลาวและเพลงไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักมากกว่า” หรือ นายคำมูน จันทะวง อายุ 39 ปี อาชีพ คนขับแท็กซี่ กล่าวว่า “ไม่ค่อยฟังเพลงป๊อปปี้เพราะเนื้อหาไม่ค่อยเข้ากับชีวิตประจำวัน ชอบฟังเพลงหมอลำ เพลงลูกทุ่งของไทย ฟังแล้วสนุกกว่า” ทำให้เห็นว่าบริบททางการเมืองของลาวที่เปลี่ยนไป มีส่วนทำให้พลังของเพลงป๊อปปี้ลดลงไปด้วยเช่นกัน

การเข้ามาของเพลงไทยและเพลงต่างชาติ

โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ก้าวข้ามอำนาจความเป็นรัฐและพรมแดนของรัฐไปสู่ความผูกพันในขอบเขตทั่วโลก ซึ่งโลกาภิวัตน์สามารถแทรกซึมไปในทุกมิติ และกระบวนการโลกาภิวัตน์ก็ไม่ได้หมายถึงการทำให้เป็นโลกเดียวกันที่เหมือนกัน แต่หมายถึง การที่มนุษย์ขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ในทุกๆด้านของตน ตั้งแต่การแลกเปลี่ยนซื้อขาย การลงทุนกู้ยืมเงิน การติดต่อทางข่าวสาร วัฒนธรรมและการบันเทิงกีฬา ไปในขอบเขตกว้างมากขึ้นจนครอบคลุมทั่วทั้งโลก โดยก้าวพ้นไปจากพรมแดนแคบๆของรัฐ-ชาติตนเอง(ธีรยุทธ บุญมี, 2547: 123)

ลาวและไทยมีพรมแดนที่ติดต่อกัน มีความคล้ายคลึงกันในหลายๆด้าน เช่น ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงภาษาพูดที่ไม่เป็นปัญหาในการสื่อสารกันมากนักระหว่างคนไทยและคนลาว ทำให้เกิดการรับและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์จึงมีผลกระทบต่อลาวเช่นกัน โดยเฉพาะโลกาภิวัตน์ทางด้านวัฒนธรรม มีการก่อตัวของวัฒนธรรมประชานิยมในช่วงทศวรรษ 1970 คือ การขยายตัวอย่างกว้างขวางของสินค้าเกี่ยวกับการบันเทิง ดนตรี ภาพยนตร์ คอนเสิร์ต เครื่องแต่งกาย รองเท้า เสื้อผ้า กระเป๋าถือ รองเท้ากีฬา ชุดกีฬา อุปกรณ์เดินทาง และที่เกี่ยวกับร่างกาย เช่น เครื่องสำอางมีตั้งแต่เส้นผมจรดเล็บเท้า ยา และวิตามินมีสำหรับทุกอวัยวะทุกหน้าที่ของร่างกาย ทุกเพศ ทุกวัย เช่น แป้งเด็ก อาหารเสริมคนแก่ เด็ก วัยรุ่น วัยทอง ความสนใจเกี่ยวกับความบันเทิงและสุขภาพร่างกาย กลายเป็นค่านิยมของมวลชน(ธีรยุทธ บุญมี, 2547: 126-127) โลกาภิวัตน์ทางด้านวัฒนธรรมส่งผลให้ค่านิยมดังกล่าวมีผลต่อสังคมไทย และเพื่อนบ้านอย่างลาวก็ได้รับค่านิยมจากไทยไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ของไทยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและค่านิยมต่างๆของคนลาว และด้วยพรมแดนที่ติดกันนั่นเอง ทำให้คนลาวสามารถรับการถ่ายทอดสัญญาณของโทรทัศน์ไทยได้โดยง่าย คนลาวจึงได้รับความบันเทิงของสังคมไทย ทั้งการเมือง ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมต่างๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมบันเทิง เช่น ละครไทย เพลงไทย ซึ่งเป็นที่นิยมของคนลาวทุกเพศ ทุกวัย การรับรู้เพลงไทยจาก

สื่อโทรทัศน์นั่นเอง มีผลกระทบต่อเพลงปฏิวัติลาวด้วยเช่นกัน เนื่องจากเพลงไทยมีการโฆษณาทางโทรทัศน์ค่อนข้างบ่อย และเพลงก็มีหลากหลายแนวให้เลือกฟัง คนลาวเมื่อได้พบเห็นจากสื่อโทรทัศน์บ่อยครั้ง ก็ติดหูและชอบไปในที่สุด เมื่อเกิดความพอใจในบทเพลง ก็ต้องไปหาซื้อเพลงเหล่านั้นมาฟัง แต่ด้วยราคาของเพลงไทย ซีดีหนึ่งแผ่นราคาประมาณ 130 บาท ซึ่งค่อนข้างแพงสำหรับคนลาว จึงไม่ค่อยมีนายหน้าสั่งเข้ามาขาย แต่มีการทำแผ่นละเมิดลิขสิทธิ์ขาย โดยจำหน่ายในราคาแผ่นละ 5,000 กีบ หรือ 20 บาท ปัจจุบันร้านขายของในตลาดเช้าที่เวียงจันทน์ ประมาณ 70% เป็นร้านขายแผ่นซีดีละเมิดลิขสิทธิ์เพลงไทย ซึ่งมีทั้งเพลงไทยสากล ลูกทุ่ง หมอลำ ฯลฯ รวมไปถึง ละคร สารคดีของไทย และก็มีเพลงลาว เพลงปฏิวัติ ซึ่งเป็นแผ่นถูกลิขสิทธิ์ขายด้วยเช่นกัน จากการสังเกตการณ์พบว่า คนลาวมักจะนิยมซื้อเพลงไทย โดยเฉพาะวัยรุ่น นางจันทิมา อายุ 20 ปี นักศึกษาชั้นปีที่ 3 กล่าวว่า “มาที่ตลาดเช้าบ่อย มาหาซื้อเพลงฟังทุกสัปดาห์ เพลงไทยใหม่ๆมีออกมาทุกสัปดาห์ มีให้เลือกหลายแนว ส่วนมากจะนิยมซื้อคาราโอเกะ” ในความเป็นจริงเพลงลาวก็มีหลายแนวเหมือนเพลงไทย ทั้งแนววัยรุ่น แนวเพื่อชีวิต ลูกทุ่ง ฯลฯ แต่ก็ยังขายไม่ดีเท่ากับเพลงไทย นายเต็น อายุ 29 ปี อาชีพขายซีดีในตลาดเช้า เผยว่า “ศิลปินลาวก็มีหลายแนว แต่เมื่อเทียบกันแล้ว ศิลปินไทยก็ดูเป็นต่อมากกว่า บวกกับดนตรีที่ทันสมัยและความหลากหลายของเพลง ทำให้คนลาวนิยมเพลงไทยมากขึ้น ดังนั้น เพลงปฏิวัติจึงไม่ต้องพูดถึงเพราะเนื้อหาไกลตัว จึงขายไม่ค่อยได้”

รูปที่ 16 เพลงไทยสากลเป็นที่นิยมของวัยรุ่นลาว

รูปที่ 17 เพลงปฏิวัติลาวในแผงเทป

อีกข้อพิสูจน์หนึ่งที่ยืนยันถึงความนิยมเพลงไทยของคนลาวก็คือ เสียงเรียกเข้าของโทรศัพท์มือถือ ปัจจุบันโทรศัพท์มือถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนลาว เพื่อการติดต่อสื่อสารต่างๆ ในลาวนิยมเสียงเรียกเข้าแบบทुरुโตนหรือเสียงเพลงที่ฟังกันทั่วไปนั่นเอง จากการสังเกตการณ์ตามห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร เมื่อมีเสียงเรียกเข้าของโทรศัพท์มือถือดังขึ้น

ประมาณ 90% เป็นเพลงไทย ทั้งเพลงวัยรุ่นและเพลงลูกทุ่ง นายสุชาติ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ชอบใช้เพลงไทยเป็นเสียงเรียกเข้า เพราะฟังแล้วถูกใจ ตอนนี้ก็ใช้เพลงช่วยรับที ของพีเบิร์ด ธงไชย กับเพลง ยาพิษ ของวงบอดีแอสลม” หรือ นางพาวะดี อายุ 23 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติ เผยว่า “ใช้เพลงไทยเป็นเสียงเรียกเข้า เพื่อนๆก็นิยมใช้เพลงไทยเหมือนกัน เพลงฮิตๆได้แก่ พรหมลิขิต ของวงบิกแบส” นอกจากนี้เพลงที่วัยรุ่นใส่ไว้ในมือถือ เพื่อใช้ฟังในยามว่าง ก็เป็นเพลงไทยทั้งสิ้น

แหล่งบันเทิงต่างๆ เช่น ผับ คาราโอเกะ เพลงไทยก็ได้รับความนิยมจากผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะผับที่มีการเล่นดนตรีสดที่คนเดินรักรันอย่างสนุกสนาน ก็นิยมเล่นเพลงไทย เพลงสากลมากกว่าเพลงลาว จากการสัมภาษณ์ นายเอ็ด อายุ 24 ปี นักร้องของผับแห่งหนึ่ง เผยว่า “โดยมากจะร้องเพลงไทย และเพลงสากล เพลงลาวก็ร้องบ้างแต่ไม่มากเท่าเพลงไทย ลูกค้ำที่มาเที่ยวก็มักจะขอให้เล่นเพลงไทย โดยเฉพาะเพลงของ วงแครช โปเตโต้ บอดีแอสลม จะได้รับความนิยมมากในลาว จะมีคนขอมาบ่อยมาก ที่คนลาวขอเพลงไทยมาเยอะ ส่วนตัวคิดว่าเพลงไทยฟังง่าย ไม่แตกต่างกันในเรื่องของภาษา มีลูกเล่นที่ทันสมัยในดนตรี ทำให้เพลงมีความน่าสนใจ ส่วนเพลงป๊อปรุ่นนั้นไม่ได้หัดเล่นได้เลย เพราะเนื้อหาไม่เข้ากับภาพลักษณ์ของวง ถ้าจะเล่นเพลงลาวก็จะเล่นของวงเซล หรือเพลงป๊อปทั่วไป” แม้จะมีการออกประกาศจากรัฐ ให้สถานบันเทิงต้องเน้นเพลงที่มีเนื้อร้องทำนองของลาว โดยมีข้อกำหนดให้เปิดเพลงลาว 70% ที่เหลือ 30% จึงเป็นเพลงต่างชาติ แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนั้น ส่วนใหญ่จะเปิดเพลงต่างชาติ โดยเฉพาะเพลงไทย 80% ย่อมแสดงให้เห็นว่าเพลงไทยมีผลกระทบต่อการเล่นเพลงลาวและเพลงป๊อปรุ่น

แม้ว่าเพลงไทยที่ได้รับความนิยมในลาวจะเป็นเพลงป๊อป ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักแบบหนุ่มสาวสมัยใหม่ ซึ่งเป็นคนละแนวกับเพลงป๊อปรุ่น แต่ก็มีส่วนในการดึงความสนใจจากเพลงป๊อปรุ่น เพราะก่อนที่สื่อไทยและเพลงไทยจะเข้ามาในลาวนั้น เพลงลาวแม้จะไม่หลากหลาย แต่เมื่อโฆษณาออกไป คนก็ต้องฟัง เพราะเพลงมีอยู่น้อย มีอย่างไรก็ต้องฟังไปอย่างนั้น เพลงป๊อปรุ่นก็ยังเป็นที่นิยมอยู่บ้าง แต่เมื่อเพลงไทยเข้ามา ทำให้คนลาวมีทางเลือกทางดนตรีที่หลากหลาย สามารถเลือกฟังได้มากขึ้น ทำให้เพลงลาวและเพลงป๊อปรุ่นไม่ได้รับความสนใจ อาจกล่าวได้ว่า ความนิยมต่อเพลงไทยทำให้กลไกตลาดของลาว ตอบสนองความต้องการของคนลาวอย่างเต็มที่

ความล้ำสมัยของสื่อในลาว

วิทยุเป็นสื่อเดียวที่สามารถเผยแพร่เพลงป๊อปรุ่นได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในระบบเอเอ็ม สามารถส่งคลื่นได้ไกลกว่าระบบเอฟเอ็ม และจะมีการเผยแพร่เพลงป๊อปรุ่นอยู่เสมอ คนลาวที่อยู่ในแขวงที่ห่างไกลจากตัวเมือง ก็สามารถรับฟังเพลงป๊อปรุ่นได้ แต่ในอีกมุมหนึ่ง ถ้าในแขวงที่มี

ความเจริญแล้ว ผู้คนก็มักจะเลือกดูโทรทัศน์มากกว่าฟังวิทยุ เพราะได้เห็นภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน แต่ทว่าทุกวันนี้ สื่อโทรทัศน์ของลาวยังขาดความทันสมัย รายการที่นำมาออกอากาศก็ยังคงขาดความน่าสนใจ กล่าวคือ ปัจจุบัน สื่อโทรทัศน์ของลาวมีเพียง 2 ช่อง คือ ช่อง 9 และ ช่อง 3 รายการส่วนใหญ่ก็จะเน้นไปที่ความเคลื่อนไหวต่างๆของรัฐบาล และองค์กรต่างๆของทางราชการ นอกจากนี้ยังมีการนำเทปรายการเดิมๆมาออกอากาศซ้ำๆกัน ส่งผลให้สื่อโทรทัศน์ของลาวขาดความหลากหลาย แน่ใจว่ามีผลกระทบต่อการเผยแพร่เพลงปฏิวัติทางโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน เพราะการเผยแพร่เพลงปฏิวัติทางโทรทัศน์ให้ประสบความสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับความน่าสนใจของรายการที่ทางสถานีแพร่ภาพ ถ้าฟังเพลงปฏิวัติไม่มีพลังพอที่จะสร้างความน่าสนใจให้คนทั่วไปติดตามรับชม จึงต้องอาศัยความน่าสนใจของรายการทางสถานี เป็นแรงดึงดูดให้คนลาวดูโทรทัศน์ แล้วค่อยแทรกเพลงปฏิวัติตามช่วงต่างๆของรายการโทรทัศน์ เมื่อคนลาวไม่นิยมดูโทรทัศน์ลาว เพลงปฏิวัติที่แทรกกระหว่างรายการต่างๆก็ไม่ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่เช่นกัน นายคำฟอง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่ค่อยได้ดูรายการโทรทัศน์ของลาว ส่วนมากดูรายการต่างๆจากสถานีโทรทัศน์ของไทย แต่ถ้ามีโอกาสดูรายการโทรทัศน์ของลาว ก็มักจะเห็นเพลงปฏิวัติโฆษณาให้เห็นอยู่บ่อยๆ” ดังนั้นการจะเผยแพร่เพลงปฏิวัติให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องระดมทุนเพื่อพัฒนาสื่อของลาว โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ เพื่อเรียกความนิยมจากคนลาวให้หันมาดูรายการโทรทัศน์ของลาวให้ได้

ปัจจุบัน แม้ว่าเพลงปฏิวัติจะมีพลังน้อยลง การใช้งานถูกเปลี่ยนไปเพื่อความบันเทิงและธุรกิจ ประชาชนลาวไม่นิยมฟังเพลงปฏิวัติ แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าเพลงปฏิวัติจะยังคงอยู่กับสังคมลาวต่อไป เพราะเพลงปฏิวัติเป็นหนึ่งในเครื่องมือการสร้างสำนึกความเป็นชาตินิยม เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับชาตินิยม รวมไปถึงความชอบธรรมให้กับพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในการปกครองประเทศ รัฐบาลมีการเผยแพร่เพลงปฏิวัติอย่างเต็มที่ตามสื่อต่างๆ นาย สมจิต ใสสุวัน รองหัวหน้ากรมศิลปกรรม กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม กล่าวว่า “รัฐบาลจะไม่ยอมให้เพลงปฏิวัติหายไปจากสังคมลาวอย่างแน่นอน ตอนนี้ทางกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมก็มีการประชุมกัน เพื่อรวมเพลงปฏิวัติวางจำหน่ายในรูปแบบหนังสือเพลง และที่กำลังจะเผยแพร่ในเร็วๆนี้ก็คือ หนังสือรวมประวัตินักแต่งเพลงปฏิวัติ เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้รู้จักเพลงปฏิวัติมากขึ้น ส่วนตัวเองก็พยายามฝึกเด็กในวงดนตรีให้เล่นเพลงปฏิวัติ ที่นิยมเล่นตอนนี้ก็คือเพลง นกสันติภาพ เพราะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาไพเราะ” อาจารย์สมจิต ถือเป็นบุคคลที่พยายามเผยแพร่เพลงปฏิวัติ ไม่เพียงแต่เผยแพร่ในลาว ถ้ามีโอกาสที่เหมาะสม อาจารย์สมจิตก็จะจัดวงดนตรีของตนไปแสดงเพลงลาวในประเทศไทยอีกด้วย โดยไปจัดแสดงตามมหาวิทยาลัยต่างๆภาคอีสาน

รูปที่ 18 ภาพการแสดงเพลง นกสันติภาพ โดยวงดนตรีของอ.สมจิต

จากการสัมภาษณ์ นายดวงมีไช ลิเกยา รองหัวหน้ากรมศิลปกรรม กระทรวงแถลงข่าว และวัฒนธรรม กล่าวว่า “ทางกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมจะรักษาเพลงปฎิวัดีให้อยู่คู่กับสังคมลาวต่อไป เพราะเพลงปฎิวัดีเป็นสิ่งที่ทำให้คนลาวระลึกถึงวีรกรรมและความกล้าหาญ ความเสียสละ ของนักรู้ชาติ และทำให้คนลาวทุกคนเกิดความรัก ห่วงแหนในชาติ” แม้ว่าคนลาวส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับเพลงปฎิวัดีมากนัก แต่ก็ยังมีอีกหลายๆคนที่พยายามจะรักษาเพลงปฎิวัดีให้คงอยู่ต่อไป

ผู้วิจัยเชื่อว่า เพลงปฎิวัดีแม้จะมีพลังในการสร้างสำนึกชาตินิยมได้ไม่น้อยลง แต่เพลงปฎิวัดีจะอยู่คู่กับสังคมลาวต่อไป เพราะรัฐมนตรีนโยบายที่จะเผยแพร่เพลงปฎิวัดีอย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อทุกชนิดอย่างเต็มที่ แม้ว่าคนลาวจะฟังเพลงปฎิวัดีด้วยความรู้สึกที่สำนึกถึงความเป็นชาตินิยมหรือไม่ก็ตาม